

Obsah:

1) Poděkování	1
2) Meditace: Touha, žízeň po Bohu	1
<i>P. Vojtěch Kodet O.Carm.</i>	
3) Duch svatý: dar a síla (2. část)	3
<i>P. Gianni Colzani</i>	
4) Duchovní cesta dvou karmelitek je klíčem k porozumění pontifikátu Jana Pavla II.	7
<i>Kardinál Josef Ratzinger (myšlenky z promluvy)</i>	
5) Nová postava na „karmelském nebi“: P. Hilarius Januszewski O.Carm. (1907-1945)	8
6) Služba v lazaretu v Hranicích na Moravě (4. část - dokončení)	11
<i>Edith Stein</i>	
7) Karmelitánský řád a laici	15
<i>P. Patrik Burke O.Carm.</i>	

Poděkování

Milí čtenáři našeho časopisu,
rádi bychom Vám poděkovali za Vaši ochotu a štědrost, s nimiž jste časopis Karmel podpořili prostřednictvím složenek, které jsme vložili do posledního loňského čísla. Kéž Vám Pán Bůh odplatí a kéž je mezi námi stejně tak živé sdílení duchovní.

Hojnost milosti Zmrtvýchvstalého Pána a květen prožitý v důvěrném spojení s Pannou Marií Vám za redakci časopisu vyprošuje a přeje

P. Gorazd O.Carm.

Meditace: Touha, žízeň po Bohu**P. Vojtěch Kodet O.Carm.**

Texty Písma svatého:

Jan 7,37-39: *V poslední, hlavní den svátků Ježíš stál v chrámě a hlasitě zvolal: „Kdo žízní, ať přijde ke mně a pije, ten, kdo ve mě věří. Jak říká Písmo, potečou proudy vod z jeho nitra.“ To řekl o Duchu, jehož měli dostat ti, kdo v něho uvěřili. Dosud totiž Duch nebyl dán, protože Ježíš nebyl ještě oslaven.*

Zj 21,5-6: *A ten, který seděl na trůně, řekl: „Hle - všechno tvořím nové!“ Pak dodal: „Napiš: Tato slova jsou spolehlivá a pravdivá.“ Také mi řekl: „Stalo se! Já jsem alfa i omega, začátek i konec. Tomu, kdo žízní, dám pít z pramene živé vody zadarmo.“*

Zamyšlení:

Jedním z předpokladů přijetí daru Ducha svatého je touha, žízeň po Bohu, po jeho lásce, pokoji a radosti, touha po božském životě v nás. Tato vnitřní žízeň je v nás již vyvolána skrytým působením Ducha svatého, který nás skrze ni zve k větší otevřenosti pro Boží působení v našich srdcích. Tato touha je čistě duchovní podstata a nemůže ji utišit nikdo jiný, než Bůh sám. Svátý Augustin to vyjádřil ve svých Vyznáních: „Stvořil jsi nás pro sebe a nepokojné je naše srdce, dokud nespočine v tobě“ (Lib. 1,1: CCL 27,1), a v jednom svém kázání: „Až Bůh bude všechno ve všem, všechny touhy pomínou“ (Tract. 65,1-3: CCL 36,490-492). Tuto žízeň v nás Pán záměrně vyvolává svým slovem, svědectvím druhých, ale také nenaplněností z pozemských dober, kterými se člověk snaží tuto žízeň utišit. Všechny duchovní touhy - po modlitbě, po vnitřním pokoji, po svatosti, po spáse druhých - jsou vždy touhou po Duchu svatém. Je to odlesk touhy, kterou Bůh touží po člověku a jeho lásce, dříve než si člověk uvědomí svoji touhu po Bohu. Ježíšovo zvolání na kříži „Žízním“ (Jan 19,28) je vyjádřením této Boží touhy po spáse každého člověka, po odpovědi lásky z naší strany, po tom, aby se v nás skrze Ducha svatého zrodil nový člověk.

Je třeba tyto vnitřní touhy v nás nejprve postřehnout a odlišit od povrchních tužeb našeho života. Pak za tuto Božskou žízeň můžeme děkovat a také se jí můžeme oddat.

Uvedení do modlitby:

Chval Pána za dar touhy a děkuj za žízeň po životě, po lásce, pokoji a štěstí, za žízeň po Bohu. Děkuj Pánu za jeho touhu po tobě. Pros za odpuštění, že jsi touhy v sobě zašlapal či je chtěl uspokojit mimo Boha, a pros o pravou touhu po Bohu, po Duchu svatém.

(Meditace je vybrána z knihy Svatodušní nověna, která nyní vyšla v Karmeliánském nakladatelství)

Duch svatý: dar a síla

P. Gianni Colzani

(2. část)

K pochopení pojmu Duch

Termín duch není snadný na pochopení. Jeho mnohostranné používání v každodenním životě, ve vědě a v kultuře působí, že má mnoho významů: *duch* je duše i přízrak, osobní vědomí i pojítka jisté skupiny lidí, orgán myšlení i vůle k jednání, dimenze vlastní člověku i podstata Boží. Množství významů nás nutí, abychom se pokusili termín duch objasnit, abychom uchopili jeho původní vazbu na zkušenost. Použijí k tomu světa bible.

V Písmu⁴ slovo *ruah* označuje poryv větru, přičemž větrem, který osvěžuje nebo přináší déšť, nastává atmosférické klima potřebné k životu. Pro tuto svou hlubokou spojitost se životem označuje *ruah* vitalitu - nepředvídatelnou a prýšticí, fyzickou a psychickou; naopak tam, kde *ruah* chybí, bude klima dusné a podmínky smrtonosné. V době babylónského vyhnanství začíná náš termín označovat klidný dech člověka a - v přeneseném smyslu - životní energii člověka a jeho schopnosti, jeho „já“. Lze tedy říci, že *ruah* zahrnuje v sobě úzký vztah k životu, k jeho dynamické a tvůrčí energii, k jeho schopnosti vyjadřovat se a vytvářet společenství radosti a lásky: duch je duch života. Skutečnost, že duchem nelze disponovat, naznačuje, že v povědomí Izraele je život silou svrchovanou, bytí i tajemnou.

Od jisté doby více autorů⁵ upozorňuje na hluboký vztah mezi *ruah* a *rewah*. Druhý termín označuje široký a volný prostor, a tedy onen pohyb úlevy a osvobození, jenž vytvoří prostor, jenž dělá prostor pro druhého. Spojující *ruah* a *rewah*, prudký dech a dávání prostoru, poukazuje Schüngel-Straumannová na porod jako na onen moment, kdy prudké a namáhavé vydechnutí nachází úlevu v tom, jak dává místo jinému životu: úleva a uvolnění charakteristické pro porod by tak ukazovaly na ženský a mateřský odstín ducha. Duch je přijetí péče o život, duch je něha a hluboké sdílení samotného života. Duch je zde mateřským vycházením ze sebe, jež chce být druhému nablízku a hledat jeho dobro a jeho život.

Těchto lidských představ použilo Písmo, když hovoří o Bohu, aby nám Boží jednání bylo srozumitelné. Jistěže nesmíme zapomínat, že Bůh není žádného pohlaví, že není ani mužem ani ženou. Zvláště Augustin odmítá vysvětlovat

4) R. Albertz - C. Westermann, *Ruah - Spirito*, in: E. Jenni - C. Westermann, *Dizionario Teologico dell' Antico Testamento*, II, Marietti, Casale Monferrato 1982, coll. 654-678.
5) Zvláště H. Schüngel-Straumannová, *Ruah bewegt die Welt. Gottes schöpferische Lebenskraft in der Krisenzeit des Exils*, Stuttgart 1992.

vztah k Bohu pomocí termínů převzatých z oblasti lásky mezi lidmi; pro něho každý jednotlivý člověk je Božím „obrazem“. Podle mého názoru hodnota Augustinova napomenutí spočívá v tom, že připomíná omezenost každého symbolu, usilujícího vysvětlit Boží tajemství. Přesto použití otcovských a mateřských, mužských a ženských kategorií může určitou měrou prospět lepšímu chápání Boha i jeho jednání. Proto pokládám za oprávněné říci, že Písmo těchto - a ostatně i jiných - představ používá.

Na tomto pozadí je duch života popsán jako duch stvořitelství (Ž 33,6; 104,29-30) a prorocký, neboli jako působení onoho Boha, jemuž leží na srdci spása jeho lidu a který provází svůj lid svým slovem. Ponenáhu se ukazuje povaha a osobitost této božské *ruah*: na jedné straně se pojí s královskou hodností (2 Sam 23,2), čímž ztrácí svůj ráz nepředvídatelnosti, ale na druhé straně - poněvadž králové nejsou s to vytrvat ve službě Hospodinu (JHWH) - tkví hlouběji v srdci člověka jako dar, který je mu svěřován a obnovuje ho (Ez 36,26-27; Ž 51,12). Avšak (babylónské) vyhnanství otevře nové téma: vztah mezi Duchem a životem (Gen 1,2; Ez 37,1-14). Život je tu darem Božím, to znamená blízkostí Boha a Božím usilováním o království spravedlnosti a pokoje (Iz 61,1-3). A Duch je tudíž onen Bůh, který vychází ze sebe, aby spasil a obnovil člověka, aby lidi povolal ke společenství se sebou samým, přivádí-li zároveň ke Slovu i k Moudrosti. Duch je však Duch svatý (Iz 63,10.11; Ž 51,13), transcendentní síla onoho Boha, který se nám připodobnil.

Nový zákon bude postavu Krista nahlížet na jedné straně ve světle očekávání univerzálního daru (Božího ducha) na konci časů (Mt 12,18-21.28; Lk 4,16-21; 10,21; Sk 10,38), na druhé straně v něm bude spatřovat onoho Mesiáše, který přichází dát Ducha (Sk 2,17-18). Ježíšova osoba a celé jeho dílo jsou spojeny s Duchem. Ten není pouze mimořádnou mocí, nýbrž životní silou komunity povoláné ke svatosti. Církevní společenství je zcela soustředěno kolem Ducha, budováno projevy Ducha (1 Kor 12,1-7) a obhaceno jeho plody (Gal 5,22), v něm má základní kritérium pro svůj život (1 Sol 5,19-21). Pavel - aniž by vylučoval osobní působení Ducha (Gal 4,4-6; Řím 5,1-5) - usiluje podtrhnout jednotu jeho působení se Vzkříšeným: Duch je síla, jíž Kyrios sjednocuje se sebou společenství svých učedníků (2 Kor 13,13), až je činí svým živým tělem. Tento vztah pak velmi rozvine evangelista Jan, který k obvyklé tematice křtu a poslání přidává téma Utěšitele-Parakléta (Jan 14,16-18; 15,26-27; 16,7-11). Vycházejí z církevního charismatu *parakalein*, soustřeďuje Jan dílo Ducha kolem pravdy: jde o to vydávat svědectví pravdě a uvádět do plnosti pravdy. Poněvadž pravda se vyjadřuje slovy, která jsou duch a život (Jan 6,63), pravda, k níž nás Duch přivádí, v sobě zahrnuje život ve všech jeho aspektech. Duch je přítomen v nás i v církvi, ale nikdy není naším vlastnictvím: Duch náleží do sféry božské

skutečnosti, k níž máme přístup pouze milostí, z daru Božího. Svou přítomností v nás probouzí v nás Duch plný lidský život a plnou lidskou důstojnost. *Gloria Dei vivens homo* (Slávou Boží je živý člověk).

Na této - nepochybně široké - základně se pohybovala teologie posledních desetiletí. Snažila se především analyzovat biblický základ a objasnit sporné historické momenty. Toto úsilí však nakonec skončilo - jak poznamenal roku 1983 J. Moltmann ve své recenzi Congarovy trisvazkové práce - omezením se na tradiční pojetí, aniž dokázalo nabídnout nové paradigma chápání Ducha.⁶ O to se pokusí hlavně dva autoři - Taylor a Pannenberg - kteří se budou snažit pneumatologii znovu radikálně přehodnotit. První z nich⁷ se inspiroval filosofem M. Buberem a australským biologem L. C. Birchem a hypoteticky předpokládá takový vztah mezi lidmi a evoluční vývoj, kde působení Ducha se úzce pojí s lidskou spoluprací; takto se podle něho rýsuje cesta, kde poslání církve „se stává bojem proti mnohým aspektům technizované společnosti, které jsou obráceny proti senzibilitě člověka a plnému uskutečnění jeho osoby“.⁸ Druhý⁹ kritizuje každé pojmání světa jakožto do sebe uzavřeného celku a ozřejmuje na jevu „silového pole“ vědecký pojem, který dovoluje připustit, že na hmotný svět působí nějaký vliv zvenčí; inspiroval se P. Tillichem a Teilhardem de Chardin a představuje Ducha jako nebeské silové pole, v jehož síle je možno ekstaticky přesáhnout sebe sama: svět se otevírá Bohu.

Výsledkem je různorodost pojetí teologie Ducha.¹⁰ Na jedné straně se první skupina autorů - v čele s J. Moltmannem¹¹ - snaží vyložit teologii Ducha

- 6) Víceméně v tomto smyslu viz H. Mühlen, *Der Heilige Geist als Person. Beitrag zur Frage nach der dem Hl. Geistes eigentümlichen Funktion in der Trinität bei der Inkarnation und im Gnadebund: Ich-Du-Wir*, Ashendorff, Münster 1969; J. D. Dunn, *Jesus and the Spirit*, Philadelphia 1975; L. Bouyer, *Il Consolatore. Spirito Santo e vita di grazia*, Ed. Paoline, Roma 1983; Y. Congar, *Credo nello Spirito Santo: Rivelazione e esperienza nello Spirito (I), Lo Spirito come vita (II), Teologia dello Spirito Santo (III)*, Queriniana, Brescia 1981-1983; *Id., La parola e il soffio*, Borla, Roma 1985; G. Colzani, *Nella pienezza dello Spirito*, Marietti, Casale Monferrato 1985; F. Lambiasi, *Lo Spirito Santo: mistero e presenza*, Dehoniane, Bologna 1987.
- 7) J. V. Taylor, *Lo Spirito Mediatore. Lo Spirito e la missione cristiana*, Queriniana, Brescia 1975.
- 8) Tamtéž, str. 58.
- 9) W. Pannenberg, *Teologia sistemática, II*, Queriniana, Brescia 1994; teze, které jsou zde obhajovány, byly uveřejněny už dříve v eseji z r. 1979 a znovu publikovány in: Pannenberg, *Der Geist des Lebens*, a in: *tyž, Glaube und Wirklichkeit*, Kaiser, München 1975, str. 31-56.
- 10) Viz dobrou prezentaci všech uvedených problémů od B. J. Hilbertha, *Pneumatologia*, Queriniana, Brescia 1996.
- 11) J. Moltmann, *Lo Spirito della vita. Per una pneumatologia integrale*, Queriniana, Brescia 1994. Současně s tímto textem připomínáme také: *tyž, Trinità e regno di Dio. La dottrina su Dio*, Queriniana, Brescia 1983; *tyž: La Chiesa nella forza dello Spirito*, Queriniana, Brescia 1979.

svatého v návaznosti na pojem život: (podle nich) způsob, jakým se Duch v souladu se svou osobností ujal celého světa, je vitalizace života. Vylil totiž na život, a to ze svého nitra, osvobozující a vykupující moc Ježíšových velikonoce. Balthasar si klade otázku po kulturních a teologických předpokladech [pojetí] života, poněvadž se obává, že Ipění na Pannenbergově autotranscendenci života nebo na Moltmannově imanentní transcendenci Ducha nebude s to překonat starozákonní obzor historické a kosmologické dimenze Ducha; proto sám nabízí výrazněji kristologický náhled, postavený na základu, jímž je vztah Ducha se Slovem, které se stalo tělem. Pro Balthasara¹² je Duch duchem pravdy a jeho úkolem je postupně odhalovat onu pravdu, kterou je Kristus, ve všech jejích dimenzích, od trinitárních až po církevní a kosmické. Jak církev tak svět jsou tu pojímány ve světle onoho duchovního působení, jež „vede vás do veškeré pravdy“ (Jan 16,13), jež „bude vám zvěstovat, co přijme ode mne“ (Jan 16,15). Zde se nám otvírá nekonečno, které našemu autorovi umožňuje mluvit o *pneuma spermaticós*, ale jen v podobě *vše ve zlomku*: v každé omezené a dílčí události světa a dějin musí zářit eschatologická plnost. M. Welker¹³ se však ubírá cestou třetího pojetí, které nazývá „realistickou teologií“¹⁴ tímto termínem míní teologii, která respektuje všechny různé biblické tradice, která kriticky přemítá o minulosti, aby nechala vyvstat *skutečnost* Boží, a to stále zářivěji a se stále větší schopností vycházet vstříc potřebám lidstva. Nakonec je dobré si připomenout, byt v souhrnu, učení magisteria církve.¹⁵ Encyklika *Dominum et vivificantem* z roku 1986 uvádí, zvláště ve třetí části nazvané *Duch, který dává život*, řadu projevů působení Ducha; články 55-64 jsou analýzou novosti jeho působení, provedenou ve spleti nadpřirozených fakt s poznatky kulturními a antropologickými. Zápas mezi Duchem a tělem se stává dramatickým kulturním klíčem k pochopení střetu civilizace smrti s dějinami života, přičemž Duch, který přichází na pomoc naší slabosti, je počátkem nového sebepojetí člověka a jeho nového směřování dál. Duch animuje život církve a dějiny celého lidstva, Duch podpírá člověka v jeho pozemském putování a pomáhá mu vplout do jeho konečného přístavu: „Bůh všechno ve všech“ (1 Kor 15,28).

(La rivista del clero italiano, Milano, ročník LXXVIII, č. 10 - říjen 1997, str. 650-654.

Přeložila Zdena Kolářová, doplnila Kateřina Lachmanová.)

12) H. U. von Balthasar, *Teologia. III: Lo Spirito della verità*, Jaca Book, Milano 1992.

13) M. Welker, *Lo Spirito di Dio. Teologia dello Spirito Santo*, Queriniana, Brescia 1995.

14) Tamtéž, str. 50-51.

15) Doporučujeme nezapomenout na shromáždění Světové rady církví, konané v Camberu (1991), které se také mj. zabývalo vztahem mezi Duchem a světem. Viz texty in: M. Matté (uspoř.), *Canberra: Vieni Spirito Santo, rinnova l'intero creato*, Dehoniane, Bologna 1991.

Duchovní cesta dvou karmelitek je klíčem k porozumění pontifikátu Jana Pavla II.

„Jako je tomu u všech pravých Ježíšových učedníků, i papež zakusil mnoho utrpení, ale zdá se, že tento učedník nad jiné se naučil mluvě utrpení, které přináší spásu.“

To jsou slova kardinála Josefa Ratzingera, pronesená při oslavě konané na Papežské univerzitě svatého Tomáše k padesátému výročí doktorátu Karola Wojtyly. Setkání, jež se konalo 5. listopadu 1998, uspořádala Kongregace pro katolickou výchovu spolu s papežskými univerzitami a akademii v Římě.

Referát kardinála Ratzingera, prefekta Kongregace pro nauku víry, nesl název „Sapienciální teologie (od lat. *sapientia* - moudrost): Starost Jana Pavla II. o třetí tisíciletí.“ Ve svém projevu kardinál prohlásil: „*Domnívám se, že pochopit sapienciální rozměr, který se klene celou teologickou reflexí současného papeže, nám mohou pomoci dvě ženy, obě náležející ke karmelitánskému řádu.*“ Slovní hříčkou kardinál pokračoval: „*Jedna je světicí, kterou prohlásil za 'učitelku', a druhá je učitelkou, kterou prohlásil za svatou.*“ („Sono una Santa dichiarata da lui ‚Dottore‘, e una Dottoressa, dichiarata da lui ‚Santa‘.“) *První, svatá Terezie od Dítěte Ježíše a svatě Tváře, je dívka, která dala zazářit svatosti prostotou svého mladého srdce, a právě díky Janu Pavlu II. se ukázalo, že je tak moudrá, aby mohla být prohlášena učitelkou církve. Druhá, svatá Terezie Benedikta od Kříže, je mladá žena oddaná vědě, filozofka, jež se prostřednictvím poznání kříže až k vědomě přijatému mučednictví naučila oně tajemné moudrosti, která se rodí ze žité svatosti. Jedna je patronkou misí, znamením všeobecné otevřenosti spásy, druhá je židovkou, která kovertovala ke katolické víře, znamením onoho usmíření mezi otci a syny.* (Srov. Mal 3,24.) *V životě obou nacházíme svatost, která se stává moudrostí, a moudrost, která se stává svatostí, v jediném záměru lásky a spásy lidí. Obě jsou moudré, to znamená, znají onu moudrost, jež se zjevuje pouze těm, kdo našli v kříži svorník své existence.*“ Během své hluboké úvahy nad myšlením těchto dvou moderních mystiček kardinál objasnil: „*V tomto vznešeném předejví moudrosti srdce a moudrosti kříže se můžeme nyní dobrat pravého původu zanícení, jež inspiruje tohoto papeže. Jan Pavel II. je člověkem, který prostřednictvím na vlastním těle prožitého utrpení znovu pochopil onu ukřížovanou moudrost, jíž se v mládí naučil z děl svatého Jana od Kříže. Je již nemožné pomyslet na tohoto papeže, aniž by se nám vybavila jeho tvář, do které jsou již nesmazatelně vepsány rysy bolesti, bolesti nesené a obětované v souvislosti s uvedením církve do třetího tisíciletí.*“ Kardinál Ratzinger prozradil, že jednou se papež

prořekl: „Bylo třeba, aby (církve do třetího tisíciletí) byla uvedena utrpením...“ To je ona moudrost, které bylo zapotřebí v době, jež bolest všude skrývá jako hanbu...“

Pak prefekt Kongregace pro nauku víry citoval jednoho ruského autora a řekl: „*Idea Boha sestupujícího do světa, dobrovolně trpícího a beroucího na sebe podíl na lidském a kosmickém utrpení, idea Boha-člověka, který trpí, je jedinou možnou teodiceou, (tj. na rozumovém poznání vystavěnou obhajobou existence Boha a jeho vlastností) jediným přesvědčivým ospravedlněním Boha*‘. Snad bylo zapotřebí právě této bolesti, aby lidské srdce znovu zmodřelo, aby nabylo té moudrosti, která prýští z bolestného a zároveň radostného tajemství, tajemství v dějinách stále přítomného, a přece lidským srdcím stále méně známého: tajemství Ježíšových velikonoc.“

(CITOC 1999/1, z italského přeložil P. Vojtěch od sv. Hedviky OCD.)

Nová postava na „karmelském nebi“

P. Hilarius Januszewski O.Carm. (1907-1945)

Podle dopisu, který rozeslal všem komunitám karmelitánů generální převor řádu P. Josef Chalmers, prohlásil papež Jan Pavel II. v neděli 13. června 1999 ve Varšavě za blahoslaveného polského karmelitána P. Hilaria Januszewského, který zemřel na sklonku druhé světové války v koncentračním táboře v Dachau. Abychom se každý mohli s novým blahoslaveným „seznámit“ a duchovně se s ním sblížit a spojovat, přinášíme alespoň jeho krátký životopis.

Když světově známý psychiatr Viktor E. Frankl popsal v knize „A přesto říci životu ano“, jak prostředí koncentračního tábora, které během druhé světové války poznal z vlastní zkušenosti, hluboce poznamenávalo psychiku těch, kdo tu byli vězněni, a sráželo je na úroveň štvaných živočichů zápasících o přežití - třeba si na úkor druhých, klade si ve své knize otázku:

„*Kde pak zůstává lidská svoboda? (...) Skutečně se ukazuje, (...) že člověk musí těmto vlivům podlehnout? Že „pod tlakem poměrů“, poměrů v lágru panujících, „nemůže jinak“?*

A odpovídá: „*Život v lágru nám ukázal, že člověk náramně dobře ‘může jinak’“? (...) Kdo by z těch, kdo prožili koncentrační tábor, nemohl vyprávět o lidech, kteří chodili po apelplatzech nebo po ubikacích a rozdávali tu dobré slovo, tu poslední sousto chleba? Byť jich bylo málo, přece jsou důkazem toho, že lze člověku v koncentračním táboře vzít všechno kromě*

jednoho: kromě poslední lidské svobody... (Tato kniha vyšla v Karmelitánském nakladatelství v Kostelním Vydří v roce 1996; (citované místo viz str. 63); a může být velmi dobrou pomůckou k tomu, abychom svědectví o statečnosti P. Hilaria v lágru a o způsobu, jakým nasadil vlastní život, mohli přijmout se zralejším porozuměním.)

Otec Januszewski se narodil 11. června roku 1907 v obci Krajenki v Polsku. Při křtu dostal jméno Pavel. Ve svých dvaceti letech vstoupil do karmelitánského řádu a přijal řeholní jméno Hilarius. Sliby pak složil 30. prosince roku 1928. Přípravné studium filozofie vykonal pak na karmelitánském řádovém učilišti v Krakově, kde byl i v té době členem komunity a vyučujícím - tedy snad i jeho přímým učitelem - jen o pět roků starší P. Prokop Valena! Oba z Krakova v roce 1931 odešli - bratr Hilarius do Říma studovat teologii a P. Prokop do Kostelního Vydří, aby se ujal správy farnosti i poutního místa.

V Římě složil Hilarius 3. prosince 1931 své slavné sliby. V řádové mezinárodní koleji sv. Alberta našel mezi profesory a spolužáky nejen učitele a přátele, ale také vzory pro svůj duchovní život. Vyučoval jej tehdy mimo jiné i P. Jan Brenninger, k jehož blahorečení byly také započaty přípravné kroky, mezi jeho spolužáky patřil mj. i pozdější generál řádu Kilián Healy, pocházející z USA. V předvečer slavnosti Panny Marie Karmelské 16. července 1934 přijal bratr Hilarius v Římě kněžské svěcení. Když pak volil téma své dizertační práce z oboru morální teologie, záměrně se rozhodl pro otázku týkající se svátosti eucharistie. Toto rozhodnutí učinil již dříve a vedlo jej k němu jeho hluboké přesvědčení o významu eucharistie - jak v díle spásy obecně, tak v praktickém duchovním životě věřících. Po získání lektorátu teologie se v roce 1935 vrátil do Polska do konventu v Krakově, aby z pověření představených vyučoval na řádovém učilišti dogmatiku a církevní dějiny a zároveň aby byl představeným (prefektem)

spolubratří studentů. Kromě jiných úkolů, které mu byly svěřeny v rámci komunity, působil také v karmelitánském kostele Panny Marie „Na Piasku“. V těžké době na začátku druhé světové války jej otec provinciál 1. listopadu 1939 jmenoval převorem krakovského konventu. Otci Hilariovi bylo tehdy dvaatřicet let. Podle svědectví spolubratří spojoval ve své osobě přísnost vůči sobě samému se smyslem pro ostatní bratry a jejich potřeby, zvláště v nemoci a těžkostech. Byl představeným spravedlivým, ale také trpělivým a laskavým.

Nenávist nacistů se v poraženém Polsku zaměřila nejvíce na Židy, ale také na kněze. V noci z 18. na 19. září 1940 byl krakovský klášter přepaden gestapem a několik karmelitánů bylo uvězněno: podpřevor P. Leo Koza, nástupce P. Hilaria v úkolu prefekta studentů P. Albert a další kněží i studenti. Věcný důvod k tomu nebyl žádný, jediným motivem byl nacistický teror. Snahy převora dosáhnout propuštění bratří na svobodu nedosáhly úspěchu. Gestapo přišlo do kláštera znovu se záměrem uvěznit dalšího kněze. Převor P. Hilarius se snažil jej bránit, poukazoval na jeho nemoc a nabídl policistům, že pokud jim opravdu jde o to získat pracovní sílu, může se jim on sám - oproti spolubratrovům byl mladší a silnější - hodit lépe. Oni jeho návrh přijali, a tak byl 4. prosince 1940 uvězněn.

Další měsíce jeho života se odehrávaly na místech, jejichž jména se stala neblaze proslulými na celém světě: Osvětim, Dachau. Spolubratři, kteří hrůzy koncentračních táborů nakonec přežili, dosvědčili, že příklad otce Hilaria jim byl velikou vzpruhou. Vnímali jeho pevnou víru a sílu modlitby, povzbuzoval je slovem, ale i kouskem chleba ze svého přídělů. Všemohně se snažil pomáhat bratřím v útrapách lágrového života a jejich úmrtí (jakkoliv úmrtí kamarádů bylo v táboře každodenní záležitostí) prožíval vždy jako velkou ztrátu. Nevzdával se naděje, říkal bratřím: „Musíte se vrátit do Krakova a pracovat na vinici Páně.“ V jejich očích byl člověkem fyzicky i duchovně silným, byli přesvědčeni, že on se vrátí a oni snad s ním.

V březnu 1945 nabývala situace v Dachau na dramatickosti. Americká armáda se blížila, Němci znásobili množství poprav. Nemocní tyfem byli izolováni od ostatních. Tak se stalo i s blokem číslo 25, v němž byli umístěni ruští vojáci. Při jednom ranním apelu v táboře se velitel obrátil k polským kněžím a s výsměchem jim nabídl příležitost projevit konečně lásku, o které přece tolikrát kázali. Dal jim možnost přihlásit se do služby nemocným Rusům v bloku 25. Skrýval se za tím velký psychický tlak: znamenalo to riskovat smrt na samém úsvitu vysvobození a navíc sloužit vojákům národa, od něž Poláci v průběhu dějin nemálo vytrpěli a který vlastně i v této válce napadl jejich vlast.

Otec Hilarius se ihned přihlásil a pobízel k tomu i svého spolubratra P. Alberta, který váhal. Nakonec se přidal i on. Tak tedy mohli sloužit nemoc-

ným a umírajícím jako ošetřovatelé, ale zároveň k nim přistupovat jako lidé víry, jako kněží. Podle svědectví jednoho ze spoluvězňů, který službu v bloku 25 přežil, byl otec Hilarius přesvědčen, že odtud již živý nevyjde. I on se nakazil tyfem a zemřel 26. března 1945, několik dní před osvobozením tábora Američany. V létě toho roku by mu bylo třicet osm let.

Začínáte již nyní - díky i jen tak kusým informacím - vnímat odkaz tohoto našeho bratra pro nás obecně nebo pro vás osobně? Jistě nás i skrze něj a blahorečení tohoto kněze a karmelitána chce Pán oslovit, podnítit. Nebudu již dodávat víc, jen připomenu slova Jana Pavla II. z listu Tertio millennio adveniente (čl. 37):

„Církev prvního tisíciletí se zrodila z krve mučedníků: „Sanguis martyrum - semen christianorum (Krev mučedníků je semenem nových křesťanů). Události, k nimž došlo za Konstantinovy doby, by byly stěží mohly přinést církvi pokrok, kdyby nebylo setby mučedníků a pokladu svatosti, jež zformovaly první křesťanské generace. Ke konci druhého tisíciletí se církev opět stala církví mučedníků... Toto svědectví je třeba mít stále na paměti.“

Zpracoval P. Gorazd O.Carm.

Ze života jedné židovské rodiny

Kapitola VIII - Služba v lazaretu v Hranicích na Moravě

(Vzpomínky Edity Steinové)

4. část - dokončení

Noční služba mi byla zvláště milá, protože při ní byl člověk v kontaktu jenom s nemocnými, ne s jiným sestrami a ostatním personálem. Na chirurgické stanici, kde jsem pracovala později, byla jako pomocnice jedna vídeňská sochařka, která sloužila jenom noční, aby se mohla raněným věnovat bez nemilých konfliktů. Já se přidržela obvyklého pořádku a spokojila jsem se se svými dvěma týdny.

Člověk si přirozeně vydechtl, když ráno mohl opustit sál vydýchaný šedesáti nemocnými. Nejprve jsem potom vždy zamířila do koupelny na stanici. Po této ranní koupeli jsem se cítila poněkud očištěná od bacilů. Pak jsem opustila jízdárnu, ve velké jídelně jsem rychle snědla svou snídani a spěchala jsem ven. Obvykle se našla společnice k menší nebo větší procházce.

Jednou, když jsem se v pokoji pro noční službu probudila ze svého denního spánku, našla jsem na posteli dopisy a balíček z domova. Přijela Suse

Mugdanová a tiše mi sem tyto pozdravy položila, aniž by mě vzbudila. Jak jsem byla šťastná, když jsem ji pak mohla pozdravit! Mluvily jsme spolu jen jednou ve Vratislavi a obě jsme byly zdrženlivé, takže někde jinde bychom se jistě nebyly sblížily moc rychle. Ale zde jsme si byly navzájem brzy důvěrně blízko. Ó, jakým dobrodiním bylo vědět, že je tu člověk takové čistoty srdce, tak ryzího smýšlení, tak něžného a hlubokého citu!

Také pro ni to znamenalo velkou oporu, že mě zde našla. Sama by si tu bývala asi poradila ještě hůř než já. Suse byla smolař. Richard Courant, který ji velmi dobře znal a měl rád, říkal, že je vyloučeno, aby u Suse Mugdanové něco proběhlo bez všech potíží, na které lze jen pomyslet. To se ukázalo také teď. Byla to velká oběť, že Suse své pozdě započaté studium po několika semestrech zase přerušila; její příbuzní s tím naprosto nesouhlasili. Udělala to čistě z pocitu vlastenecké povinnosti a přirozeně očekávala, že nyní bude moci zcela nasadit své síly. Místo toho přišla na tehdy málo využitou stanicí ve vyšší realce - k sestře Susi; pomocnice byla pro odlišení nazývána „sestra Susanne“ - a musela se starat o zpočátku úplně prázdný pokoj pro důstojníky. Když konečně pokoj dostal jednoho obyvatele, byl to jeden lékárník, nemocný gonorrhoeou. S největší svědomitostí se Suse starala nejprve o nábytek a květiny v důstojnickém pokoji a později o mladého muže s tou trapnou nemocí; (žádnou zvláštní péči ze strany sestry nepotřeboval; bylo třeba mu jen nosit jídlo, trochu se s ním pobavit a povzbudit ho); ale přece ji skličovalo, že nebyla postavena před větší úkoly. Když později přišly velké transporty raněných, změnilo se to.

Velkou starost měla Suse o svého vrocne milovaného bratra - dvojče Albrechta, který byl v poli. A pak tu bylo ještě jedno břímě, které těžce nesla: Mugdanovi byli původem Židé, ale paní Mugdanová nechala po smrti svého muže všechny své děti protestantsky pokřtít: z podivuhodně zcestné mateřské péče, aby zajistila, že se jim lépe povede. Poznala jsem ji později jako laskavou a dobročinnou ženu, jež v žádném případě neměla na mysli vnější výhody pro sebe samu. Suse své matce za toto opatření nikdy neděkovala, její čistě a upřímně duši se přestup, který nevezšel z nevnitřnějšího přesvědčení, přičil. Od doby, kdy dospěla, často přemítala o tom, neměla-li by ten krok zvrátit zpět. Ale jak se mohla vrátit k židovství, když jí bylo úplně cizí? Kromě toho ve škole se jí dostalo výchovy protestantské, a i když nebyla pozitivně věřící, přesto získala jisté křesťanské ražení a leccos si oblíbila. V lazaretu jsme přirozeně někdy musely vyslechnout projevy antisemitismu. Suse mi přímo záviděla, že jsem pak mohla prostě vystoupit s vyznáním, že jsem Židovka. (Pokaždé to ostatně vzbudilo velký podiv, neboť nikdo mě za Židovku nepokládal.) Když ona k nějaké takové poznámce mlčela, připadala si zbabělá; a když chtěla něco říct, musela uvést obšírné vysvětlení, které odcizovalo a nebyvalo pochopeno.

O všech těchto otázkách jsme spolu hovořily v naprosté upřímnosti a srdečnosti. Neoslovovaly jsme se ale: „Ty“ po celou dobu našeho pobytu v Hranicích. Hloupá důvěrnost, s níž si ostatní sestry navzájem tykaly, aniž by vnitřně měly spolu cokoli společného, nás přivedla k tomu, ponechat si „Vy“ jako znamení vzájemné úcty. Stalo se to zcela samozřejmě; nemluvily jsme spolu o tom ani slovo.

Když už jsem byla nějakou dobu v Hranicích, onemocněla Greta Bauerová a musela se jet léčit domů. „Malá obec“ mě prosila, abych nastoupila na její místo, aby jim do pokoje nedali žádný rušivý element. S velkou radostí jsem souhlasila; v pokoji pro sestry ve velké jízdárně jsem se totiž stále cítila nanejvýš nesvá. V denním spoluzití s novými družkami jsem se spřátelila zvláště se sestrou Alwine.

Na tyfóvé stanici mezitím ubylo těžkých případů. Ještě dvakrát jsme museli smrti přenechat její oběť. Jednou to byl malý číšník, křehký, na plíce nemocný člověk. Zemřel ve dne a dr. Pick a všechny sestry stáli u jeho lůžka. Tu mě k sobě zavolal jiný nemocný. „Sestro, kdybych to teď byl já!“ šeptal vzrušeně. Hezky jsem mu domlouvala, ale věděla jsem, že ani jemu už moc naděje nezbývalo. Byl to dvacetiletý zedník s ošklivým zánětem pohrudnice. Už dlouho neměl vůbec chuť k jídlu a ze své patientské porce si nevezl skoro nic. Jednou jsem se ho zeptala, jestli opravdu nemá chuť vůbec na nic. Řekl, že by si přál pomeranč. Bohu díky - pomeranče byly k dostání v kantýně. V oněch dnech jsem také dostala poštou balíček s čokoládou. Nabídla jsem mu z něj a chutnala mu. Od té doby jsem ho krmila pomeranči a čokoládou. To asi způsobilo, že byl důvěřivější. Předtím byl totiž většinou mrzutý a mlčenlivý - nebylo divu při jeho tak špatném stavu. Několik dní po onom případě úmrtí jsme si všimli, že také s ním to jde ke konci. Když jsem slyšela, že během noci byl v domě neklid, byla bych tam ráda zašla, abych mohla tomu ubožákovi pomoci. Ale to jsme nemohli - noční službu měl někdo jiný. Prosil, aby k němu zavolali dr. Picka. Mladý lékař ochotně přišel, ačkoli neměl noční. Příštího rána mi ještě zcela otřesen sděloval: „Ó, sestro Edito, kdybyste to byla bývala viděla!“ Předvedl mi, jak ten mladý člověk vložil hlavu do dlani a křičel: „Jenom ne zemřít, jenom ne zemřít!“ Mrtvola byla otevřena, aby se zjistila příčina smrti. Dr. Pick zase řekl: „Kdybyste to byla viděla!“ V hrudní dutině se utvořily silné pleurézní srůsty, které tlačily na orgány. Nebylo divu, že žaludek nemohl už nic přijmout!

Po nějaké době také nám vzali našeho lékaře do jiného lazaretu. Srdečně se s námi rozloučil a poslal nám pro náš sál krásné květiny. Dříve než odešel, předal své malé království svému příteli dr. Flusserovi, který už předtím měl III. sál a nyní přibral i I. „Upozorňuji tě zvláště na staniční deník. Je v bezchybném pořádku, vedla ho sestra Edita.“ Začal ho sám, ale často zapomínal

zapisovat. Proto velmi uvítal, když jsem převzala zapisování historií nemocných.

Dr. Flussera jsem předtím znala jen od vidění a z doslechu; podle toho jsem neměla dobrý dojem. Ale při společné práci jsem nenašla žádný důvod si stěžovat. Vůči pacientům byl dobrý a také vůči nám se mu nedalo nic vytknout.

Na tyfové stanici pracovala „sestra Edita“ tři měsíce. Protože tam postupem času ubývalo práce, prosila vrchní sestru, aby ji přeložila jinam. Dále sloužila na malém operačním sálu v kadetce. Šéfem stanice byl český chirurg, velmi schopný a svědomitý. Pracoval s nimi jeden německý, resp. rakouský lékař, dr. Scharf. Ten se jednou sestry Edity zeptal, proč přerušila svá filozofická studia. „Vysvětlila jsem mu, že moji kolegové jsou všichni v poli, a že nechápu, proč bych na tom měla být lépe než oni.“

Také charakter lazaretu se postupně změnil. Od příjezdu velkého transportu, zahrnujícího tisíc raněných, nabyli zde ranění převahy nad nemocnými nakažlivými nemocemi. Editu dále přeložili na barák 6, kde ve dvou sálech leželo po 50 lehce raněných; byla zodpovědná za jeden ze sálů. Brzy nato znovu přešla na I. chirurgickou stanici, kde už vypomáhala předtím. Zde ležely nejtěžší případy. Jejím šéfem se opět stal onen český chirurg - „pan primář“, staničním lékařem byl mladý Čech - „dobrý vůči vojákům a vůči nám ne právě nepřívětivý. Měl ale nepřijemný zvyk, že s lidmi mluvil česky, aniž by nám své příkazy přeložil.“

Nejtěžším měsícem byl pak pro ni srpen roku 1915, kdy se starala o nemocné s komplikovanými zlomeninami a o čtyři pacienty vyžadující zvláštní péči. „Byla jsem celý den na nohou, že jsem večer mohla sotva stát“. Kromě toho trpěla nespavostí. „Bylo mi jasné, že je nejvyšší čas, abych si dopřála zotavenou, kterou jsem dva měsíce předtím odmítla jako zbytečnou. Ale rozhodnutí odejít přišlo teprve po velkých vnitřních bojích. Při mých úvahách hrálo roli ještě něco jiného než nervózní vyčerpání. Znovu se mi často vracela myšlenka, jestli není nemoudré přerušit na tak dlouho vědeckou práci, když pro ošetřování bylo k dispozici tolik pracovních sil. Na druhou stranu jsem rozvažovala, není-li to náklonnost egoistická. Velmi jsem trpěla tím, že Susi Mugdanová byla právě na dovolené. S ní bych byla bývala o svých pochybnostech mohla mluvit... Poprosila jsem vrchní sestru, aby mě k 1. IX. pustila domů. Byla hned ochotná, nechtěla mi dovolenou ani dávat na dva týdny, ale nechala na mně, jestli a kdy bych se chtěla vrátit. Prosila jsem ji, aby mě povolala, jakmile by pokládala moji pomoc za nutnou.“

Sestra Edita nepovažovala tedy své rozloučení s Hranicemi za definitivní, nýbrž čekala, že bude povolána zpět. Dobu dovolené využila k tomu, aby si udělala zkoušky jako pomocná zdravotní sestra; předpokladem k tomu byla totiž půlroční praxe ošetřovatelky. A znovu se začala věnovat studiu řečtiny. Již v říjnu z ní na humanitním gymnáziu složila doplňovací zkoušku, potřebnou pro studia na univerzitě v Göttingen.

Zpátky do Hranic se však už nevrátila. Místo toho se - během října onoho roku 1915 - dozvěděla, že lazaret byl zrušen. Po osvobození Haliče od Rusů měla hranická kadetka sloužit opět původnímu účelu. Edita Steinová se znovu nabídlá k dispozici Červenému kříži, ale nebyla již k ošetřování raněných a nemocných povolána.

(Edith Steins Werke VII, Editions Nauwelaerts - Louvain 1965, str. 244 - 262, zkráceno. Vybrala a přeložila sestra Petra od Zmrzýchvstalého, OCD.)

Karmelitánský řád a laici

P. Patrik Burke O.Carm., Irsko

Druhý vatikánský koncil povzbudil církve k novému životu v Duchu svatém, který celé tělo církve oživuje, sjednocuje je a hýbá jím. „Kristus naplňuje církev, která je jeho tělo a jeho plnost (srov. Ef 1,22-23), svými božskými dary, aby tíhla a došla k celé plnosti Boží (srov. Ef 3,19)“ (LG 7). Všichni pokřtění, zapojeni do Krista a posilováni Božím slovem a svátostmi, tvoří jedno společenství víry, naděje a lásky.

Uvnitř tohoto společenství obecné církve nabízí rodina Karmelu Božímu lidu osobitou spiritualitu, pomáhající žít uprostřed našeho moderního seku-larizovaného („zesvětštělého“) světa způsobem, který by odpovídal požadavkům, jež v sobě zahrnuje evangelium. Karmelitánská tradice slouží církvi charismaty, která se týkají modlitby, společenství a služby. Prostřednictvím postav proroka Eliáše a Panny Marie bylo prorocké a mariánské dědictví Karmelu členům této duchovní rodiny po staletí v každé době neustále zdrojem nové inspirace. Jak lze toto dědictví ovšem včlenit do životní situace neřeholníků a někněžů - křesťanů laiků?

Církev hlásá, že „z vlastního povolání laiků vyplývá (jejich) úkol hledat Boží království tím, že se zabývají časnými věcmi a upravují je podle Boha“ (LG 31). Laici tedy - povolání Bohem a vedeni duchem evangelia - mají přispívat k posvěcování světa tím, že zjevují ostatním Krista cestou plnění svých konkrétních „pozemských“ povinností. Vzhledem k tomuto charakteru své-

ho povolání je věřící laik **přímo povolán** zabývat se „světskými“ záležitostmi a usměrňovat je podle Božího zákona. Jednotliví laici žijí uprostřed pozemských starostí a činností a v běžných podmínkách rodinného, pracovního a společenského života. Podle svých možností „*mají laici, i spojenými silami, ozdravovat světské instituce* (nyní se často říká: 'struktury' dnešní společnosti) *a životní podmínky, ... aby to vše bylo v souladu s požadavky spravedlnosti a spíše to prospívalo, než škodilo, ctnostnému životu*“ (LG 36). Každý jednotlivý křesťan už představuje **církev**. Tam, kde je jediný křesťan, dosahuje tímto svým údem živé tělo církve, nejde o přítomnost izolované (neživé) části. Posláním všech křesťanů je: „*Jděte tedy, získejte za učedníky všechny národy...*“ (Mt 28,19), a toto poslání se uskutečňuje v rodině, při práci, při bohoslužbě. Vztahy se sousedy, zaměstnání, nákupy, jednání na úřadech, nemoc, péče o děti - to všechno pak vyžaduje sebedarování, tak jako se daruje Kristus v eucharistii.

Křesťan laik prožívá svou světskou identitu jako člen církve. A nemůže zůstat pouze členem pasivním. Papež Jan Pavel II. při své návštěvě Kolumbie v červenci 1986 shrnul úlohu laiků takto:

„*Vy laici, věrní své světské identitě, musíte zůstat ve světě jako v prostředí, které je vám vlastní, a být v něm přítomni - aktivně a v souladu s evangeliem, dynamicky a se schopností svět přetvářet - jako kvas v těstě, jako sůl dávající křesťanský smysl světu práce* (V angl. originále: „light of work“, což je nejspíš omyl; nemáme možnost přístupu k originálnímu znění řeči sv. Otce, ale domýšlíme si opravu na „life of work“ a překládáme volněji.), *jako světlo uprostřed temnoty lhostejnosti.*“

Vedena Duchem svatým podporovala autorita církve již od dob apoštolů šíření různých forem řeholního života, usilujících následovat Krista - ať v samotě nebo ve společenství - prostřednictvím evangelijních rad. Postupně vznikaly různé řeholní rodiny, v nichž jsou rozvíjeny určité aspekty křesťanského života a dary Ducha - k dobru celé církve a pro pomoc jejich členům na cestě ke svatosti (LG 43). Někteří laici, přitahováni specifickými charismaty té které řeholní rodiny, se k této rodině těsněji přidružili a někdy se i slibem zavazovali k charakteristickému způsobu duchovního života podle tradice této rodiny, žili však přitom dál v běžných podmínkách vlastní rodiny a občanské společnosti.

Rozlišujícím prvkem každé řeholní rodiny je její spiritualita, prožívání téhož charismatu, téže inspirace a hodnot. Když církev schvaluje nějakou řeholní rodinu, povzbuzuje ji, aby šílila i mezi laiky ty charakteristické rysy duchovního života, které jsou jí vlastní. Tak i v dnešní době mohou laici následovat

řeholi určitého řádu nebo řeholní rodiny, avšak v souladu se svým postavením laiků a s těmi životními okolnostmi, v nichž se nacházejí.

Karmelitánská spiritualita spočívá v závazku „*žít v poslušnosti vůči Ježíši Kristu a věrně mu sloužit s čistým srdcem a s dobrým svědomím,*“ který je inspirován slovy svatého Pavla (2 Kor 10,5 a 1 Tim 1,5) a který je svatým Albertem v karmelitánské řeholi položen za základ, na němž vystavěl celý náš životní program (srov. Stanovy řádu z r. 1995, čl. 14). Karmelitáni mají hledat tvář živého Boha (jde tu o rozměr modlitby v našem životě) skrze bratrství (společenství) a prostřednictvím služby uprostřed lidí. Mají být zcela oddáni láskyplné pozornosti vůči Slovu skrze ustavičnou modlitbu a bohoslužbou a chválami s horlivostí oslavovat Pána. Řehole vykresluje komunitu, jejíž členové jsou otevřeni vůči přebývání Ducha a utváření hodnotami Ducha.

Od svého počátku přijal karmelitánský řád za vlastní křesťanskou úctu a zbožnost vůči Panně Marii, a to jak ve vlastním životě řádu, tak i v jeho službě církvi. Byl si vědom zvláštního charismatu, jehož se mu dostalo: svého spojení s Marií jako s „*Matkou a Ozdobou Karmelu*“. Podle vzoru, který viděli v Marii, usilovali karmelitáni zpřítomňovat Boha ve světě kolem sebe tím, že modlitbou prohlubovali své sjednocení s Bohem. Když museli opustit pohoří Karmel, odnesli si s sebou tehdy ducha proroků a inspiraci postavou proroka Eliáše. Díky tomu v průběhu následujících staletí onu „*pravdu, která nás osvobozuje,*“ snáze chápali a hlouběji přijímali, prožívali i zvěštovali (Stanovy, čl. 25).

Laici jsou ke karmelskému řádu přitahováni jeho spiritualitou. I oni ve svém srdci, hledajícím Pána, rozumějí tomu, co Karmel říká o modlitbě: kontemplativní rozměr karmelitánské modlitby znamená postoj otevřenosti vůči Bohu, jehož přítomnost nacházejí karmelitáni všude. Tím se otvírá vnitřní cesta, cesta vedoucí skrze poušť k setkání s Bohem a k tomu, že jsme přemoženi jeho láskou. Tato láska nás oprošťuje od našich omezených a nedokonalých způsobů myšlení, milování a konání; přetváří je tak, že smýšlíme, milujeme a jednáme stejným způsobem jako on.

Právě laikům umožňuje kontemplativní postoj vůči světu kolem nás objevit ve zvláštní míře v tom, co je pro nás „*na denním pořádku*“, Boží přítomnost a nacházet Boha především v druhých lidech, s nimiž se stýkáme. Tak přivádí spiritualita Karmelu i laiky k tomu, aby ocenili úctyhodné tajemství, jímž jsou osoby, s nimiž žijí. Na základě své zkušenosti života v Karmelu pak usilují o dialog, o smíření a uzdravení vztahů s druhými. Prostřednic-

tvím četby Písma (lectio divina) naplňují výzvu řehole rozjímat dnem i nocí o zákonu Páně, a tak je Slovo stále vychovává.

Tradice Karmelu vede laiky k tomu, aby v srdci světa hledali Boží tvář. To předpokládá otevřenost pro ostatní, schopnost naslouchání, znalost kultury a společenského prostředí lidí současnosti, svobodný a obětavý přístup k nim, ochotu spolupracovat se všemi, kdo hledají Boží království a kdo usilují o dobro. Kontemplace, společenství a služba jsou tedy stěžejními hodnotami karmelitánského povolání laiků, uplatňovaného jimi „ve světě“ - všude tam, kde jim Pán dává žít.

Toto posláni karmelitánských laiků se uskutečňuje svědectvím jejich života i slova. Ať už jsou s karmelitánským řádem spojeni jakoukoliv formou, každý na svém místě konkrétním způsobem ukazují povolání Karmelu. A oni sami jsou ve svém základním křesťanském povolání, daném křtem a biřmováním, posilování karmelitánským duchem a ideálem, podpírání modlitbou, příkladem a pomocí ze strany bratří a sester v Karmelu. V této atmosféře přijímají - v souladu se svými možnostmi - ústřední myšlenky řehole. Proto považují eucharistii za „pramen a vrchol“ (LG 11) svého křesťanského i karmelitánského života, jsou si vědomi hodnoty vzájemného setkávání ve společenstvích a snaží se jich účastnit.

I když se snažíme formulovat povolání karmelitánských laiků takto prakticky, je zapotřebí opravdu teologického výkladu širokého spektra závazků, jež k životu laiků patří, a náležitého hlubšího vysvětlení karmelitánské spirituality laiků. V jejich duchovním životě musí jít o „specifický proces, prostřednictvím něž člověk přijímá za svůj takový životní program, jehož středem je Kristus (jak to platí pro každého křesťana), ovšem oživený ochranou Mariinou a vzorem Eliášovým, v souladu se zvláštními charismaty karmelitánského řádu.“

V situacích běžného života, v nichž nemohou působit řeholní bratři a sestry, je přínos karmelitánských laiků pro službu církve veliký. Přitom se v souladu s karmelitánským charismatem a s růzností osobních darů, jimiž jsou obdařeni, projeví také tvůrčí schopnosti jednotlivců. Tato skutečnost upozorňuje na potřebu základního a podrobného programu výchovy pro všechny zájemce o společenství laiků v Karmelu (třetí řád) a na to, že doplňkové programy výchovy musí brát v úvahu různost darů v rámci karmelské rodiny a musejí být podle toho také uzpůsobeny. Je rovněž nezbytné brát v karmelské rodině ohled na osobitou úlohu ženy.

Práci řeholních bratří a sester na poli nové evangelizace by mělo v širší karmelské rodině - ze strany laiků - provázet uznání a partnerská spolupráce. Apoštolské nasazení se v jednotlivé místní církvi i karmelitánská zakládání v misijních oblastech by měly být spjaty s úsilím posilovat svazky uvnitř karmelské rodiny.

Proměny v průběhu dějin Karmelu jsou vždy nadějným ujištěním o Boží přítomnosti a blízkosti i o tom, co mohl řád ve službě Božímu království vykonat. Budování karmelské rodiny je samo o sobě závazkem k evangelizaci. Ale to předpokládá lépe porozumět životním podmínkám lidí kolem nás, což nás povede především k intenzivnější touze líp se modlit. Jak? Být v Duchu jedno, aniž bychom pošlapali duchovní osobitost kohokoliv z nás.

(Podle překladu Milušky Hosnedlové zpracoval P. Gorazd.)

Dodatek:

Stojí za to uvést k tomuto tématu také úryvek z dokumentu o zasvěceném životě v církvi **Vita consecrata**, vydaného Janem Pavlem II. před několika málo lety, po skončení biskupského synodu, který o zasvěceném životě a o všem, co s ním souvisí, jednal.

„Nemálo institutů (zasvěceného života) dnes, často v důsledku nové situace, dochází k přesvědčení, že své charisma mohou sdílet s laiky. Proto je zvou k intenzivnější účasti na spiritualitě a na posláni daného institutu. Lze říci, že v návaznosti na historické zkušenosti (například různých sekulárních nebo třetích řádů), začalo v dějinách vztahů mezi laiky a zasvěcenými osobami nové, nadějně období.“

Tyto nové formy společenství a spolupráce je třeba z rozmanitých důvodů podporovat. Především z nich může za hranice institutu vzařovat tvůrčí spiritualita... Dalším pozitivním důsledkem může pak být usnadnění intenzivnější součinnosti mezi zasvěcenými osobami a laiky vzhledem k misijnímu dílu: oslovení příkladem svatosti osob zasvěceného života budou laici uváděni do bezprostřední zkušenosti ducha evangelijních rad a budou tak povzbuzováni žít duchem blahoslavenství a svědčit o něm, aby byl svět přetvářen podle Božího záměru. Spoluúčast laiků vede nečekaněmu a plodnému prohloubení některých aspektů charismatu. Vyvolává duchovnějším výklad tohoto charismatu a poskytuje příležitost stanovit směry pro nové apoštolské úsilí. Je proto třeba, aby si zasvěcené osoby při každé činnosti a při každé službě připomínaly, že především musejí druhé zkušeně vést a doprovázet v duchovním životě, a je třeba, aby pod tímto zorným

úhlem pečovaly o „vzácnou hřivnu: ducha.“ *Laici mají ze své strany nabízet řeholním rodinám cenný přínos svou provázaností se světem a svou zvláštní službou.*

(...) Je naprosto správné, vysoce si cenit dobrovolníků - laiků [tj. těch, kdo se připojí k určité řeholní komunitě nějakou ne závaznou formou, bez slibů a dočasně], kteří čerpají z bohatství zasvěceného života; musí však být postaráno o jejich formaci, aby kromě své odborné zdatnosti nacházeli při svých plánech pro své záměry také stále hlubší nadpřirozenou motivaci a zároveň i živý smysl pro společenství a pro církev. Dále je třeba mít na zřeteli, že iniciativy, při nichž laici spolupůsobí i na úrovni rozhodování, k tomu, aby mohly být považovány za díla určitého institutu, musejí sledovat cíle tohoto institutu a musejí být prováděny v zodpovědnosti vůči němu. Pokud tedy laici převezmou vedení těchto iniciativ, budou v jejich provádění zodpovědní příslušným představeným. Toto vše at' jednotlivé instituty zajistí a usměřňují prostřednictvím vhodných předpisů, schválených nadřízenou autoritou, v nichž jsou stanoveny kompetence samotného institutu, komunit a připojených osob nebo dobrovolníků.

Citovaný text (vybraný z odstavců č. 54-56 dokumentu) pojednává především o nových formách společenství a spolupráce mezi řeholníky a laiky. V mnohém je ovšem podnětný i pro náš „klasický“ třetí řád. Vycházím pro zajímavost z německého překladu dokumentu (vyd. Sekretariat der Deutschen Bischofskonferenz, Bonn), snadno je možné sáhnout i po „oficiálním“ překladu do češtiny, vydaném v nakladatelství Zvon, Praha 1996.

Zpracoval P. Gorazd, O.Carm.

KARMEL - časopis pro duchovní život

Vydává Českomoravská generální delegatura řádu karmelitánů v Kostelním Vydří.

Odpovědný redaktor P. Gorazd Cetkovský O.Carm.

ISSN - KARMEL 1210 - 499X

Podávání novinových zásilek povoleno Českou poštou s. p., ředitelstvím odštěpného závodu Jižní Čechy v Českých Budějovicích, j. zn.: P - 1911 / 97 ze dne 9. dubna 1997.